

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL
NAZİRLİYİ**

**AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD
UNİVERSİTETİ**

«BANK İŞİ» KAFEDRASI

**«Dünya maliyyə və valyuta – kredit siyasətinin
müasir arxitekturası»**

fənni üzrə

TƏDRİS PROQRAMI
(magistratura pilləsi üzrə)

Bakı- 2015

«Bank işi» kafedrasının 08 sentyabr 2015-cü il tarixli iclasının 1 sayılı protokolu ilə təsdiq edilmişdir.

Proqramı hazırlayan tərtibçilər qrupunun elmi rəhbəri:
Az. DİU «Bank işi» kafedrasının müdiri- i.e.d., professor
Zahid Fərrux Məmmədov

Tərtibçilər qrupunun üzvləri:
Dos.ph.d. Abbasbəyli M.A.
Dos.ph.d. Hüseynova A.

**«Dünya maliyyə və valyuta – kredit siyasətinin müasir
arxitekturası»fənninin saat şəbəkəsi**

№	Mövzular	Auditoriya dərsləri	
		Mühazirə	Məşğələ
1	Dünya maliyyə və valyuta – kredit arxitekturasının nəzəri- metodoloji əsasları	2	2
2	Beynəlxalq valyuta sistemi	2	1
3	Beynəlxalq maliyyədə əsas paritet şərtləri	4	2
4	Tədiyə balansı	2	1
5	Valyuta kurs sistemləri	2	1
6	Valyuta siyasəti	2	1
7	Beynəlxalq səviyyədə Bank tənzimlənməsi və nəzarəti	4	1
8	Beynəlxalq pul və kapital bazarı	2	1
9	Beynəlxalq kredit və dünya iqtisadiyyatında borc böhranı		
10	Beynəlxalq portfel investisiyası	2	1
11	Beynəlxalq maliyyə- kredit təşkilatları	2	1
12	Dünya iqtisadiyyatında bank-maliyyə böhranlarının genezisi və inkişafı	2	1
13	Dünya təcrübəsi kontekstində bank sektorunda antiböhran tədbirlər	2	1

14	Beynəlxalq maliyyə mərkəzi	2	1
Cəmi		30	15

GİRİŞ

Qloballaşan bir dünyada günlük mal və xidmət üzrə ticarət dövriyyəsi 50 milyard dollar ikən, maliyyə bazarlarında sadəcə valyutaların alqı-satqısı üzrə əməliyyatların həcmi 2 trl. dollardır.

Qloballaşan dünyamızda dünya ticarətində yüksək çəkiyə sahib olan ölkələrin milli pul vahidlərinin dəyərindəki dəyişikliklər dərhal onunla iqtisadi əlaqədə olan ölkənin tədiyə balansına, o isə, öz növbəsində ölkə valyuta məzənnəsinə, faiz dərəcəsinə və digər başqa iqtisadi göstəricilərə təsir edir və onların dəyişməsinə səbəb olur.

Bu nədənlə günümüzdə beynəlxalq valyuta-kredit münasibətləri və maliyyə mövzularını öyrənmək ən aktual və gərəkli məsələlərdən biridir. Beynəlxalq valyuta-kredit münasibətləri sahəsindəki gedən proseslər ölkə iqtisadiyyatının bütün sektorlarına təsir edir.

1. Təşkilati-metodiki fəsil

1.1. Fənnin məqsədi:

«Dünya maliyyə və valyuta – kredit siyasətinin müasir arxitekturası» fənni tələbələrin qlobal maliyyə və beynəlxalq bank fəaliyyəti (BBF) sahəsinin formalaşması və fəaliyyəti üzrə nəzəri və praktiki biliklərə yiyələnməsinə; müasir beynəlxalq valyuta sisteminin struktural prinsiplərini öyrənmək; tədiyə balansının strukturunu təhlil etmə qabiliyyəti; valyuta məzənnəsinin iqtisadi inkişafın və valyuta siyasətinin reallaşmasında rolunu açıqlaya bilmək; beynəlxalq investisiya və ticarətin inkişafında beynəlxalq kreditin rolu; beynəlxalq pul və kapital bazarının fəaliyyəti haqqında məlumat; beynəlxalq portfel investisiyasının diversifikasiya siyasətini yerinə yetirmə qaydası; beynəlxalq maliyyə institutlarının fəaliyyəti və məqsədləri haqqında məlumat və qlobal bank – valyuta böhranları səbəb və nəticələri haqqında məlumat; dünya maliyyə-kredit sisteminin inkişafında beynəlxalq maliyyə təşkilatlarının və bankların yerini və rolunu

müəyyənləşdirməyə; beynəlxalq maliyyə fəaliyyəti sferasının təkamülü və beynəlxalq bank tənzimləməsinin və nəzarətinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi üçün zəruri olan nəzəri anlayışların və praktiki bacarıqların tələbələrə çatdırılmasına yönəldilmişdir.

1.2. Fənnin vəzifələri:

«Dünya maliyyə və valyuta – kredit siyasətinin müasir arxitekturası»nın xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi: BBF-nin inkişaf mərhələləri, beynəlxalq bank tənzimlənməsi və nəzarətinin müasir mərhələləri, beynəlxalq bank böhranlarının yaranması səbəbləri və formaları, Azərbaycan banklarının Dünya maliyyə bazarlarına giriş şərtlərini anlamaq üçün nəzəri və praktiki baza ilə təmin edilməsi.

1.3. Tələbələrin peşəkar hazırlığında fənnin yeri:

«Dünya maliyyə və valyuta – kredit siyasətinin müasir arxitekturası»fənni “Pul və kredit”, “maliyyə bazarları”, “Bank işi” və “Beynəlxalq valyuta- kredit münasibətləri və xarici ölkələrin pul –kredit sistemi” kimi tədris fənlərində tələbələr tərəfindən əldə olunan biliklərə əsaslanır. O, həmçinin metodoloji və məlumat baxımından “Dünya iqtisadiyyatı”, “Beynəlxalq iqtisadi münasibətlər”, “Beynəlxalq maliyyə”, fənnləri ilə sıx bağlıdır. «Dünya maliyyə və valyuta – kredit siyasətinin müasir arxitekturası»fənninin öyrənilməsi kurs çərçivəsində əldə olunan bilik və bacarıqların dərinləşdirilməsinə və konkretləşdirilməsinə kömək edəcək.

1.4. Fənnin inkişaf səviyyəsinə görə tələblər:

Fənnin öyrənilməsində tələbələr tərəfindən əldə edilən əsas biliklər:

1. «Dünya maliyyə və valyuta – kredit siyasətinin müasir arxitekturası» anlayışının müəyyən edilməsinə müasir yanaşmaların təhlili;
2. BBF sahəsinin strukturunun institutsional elementləri və funksional rolu;

3. BBF sahəsinin inkişafının dövrləşdirilməsinin prinsipləri və müasir yanaşmalar;

4. XX əsrin son üçüncü və XXI əsrin əvvəllərindəki beynəlxalq bank böhranlarının meydana gəlməsi şəraiti və onun beynəlxalq bank tənzimlənməsi və nəzarət sisteminin inkişafına təsiri;

5. Beynəlxalq bank tənzimlənməsi və nəzarətinin məqsədi, vəzifləri, institutları və modelləri.

Fənnin öyrənilməsində tələbələr tərəfindən əldə edilən əsas bacarıqlar:

1. Beynəlxalq global bankların ayrı-ayrı tiplərinin təsnifləşdirilməsi;

2. Beynəlxalq global bankların təşkilati və funksional strategiyalarının və hədəf koordinatlarının müəyyən edilməsi;

3. BBF sahəsinin tendensiyalарının, amillərinin və inkişaf perspektivlərinin təhlili;

4. Beynəlxalq bank tənzimlənməsi və nəzarətinə təbiiq olunan vahid standartların potensial təsirinin qiymətləndirilməsi;

5. BBF sahəsində meydana gələn böhranların mənbələri və nəticələrinin təhlili.

2. Mühazirə mövzuları

I . Dünya maliyyə və valyuta – kredit arxitekturasının nəzəri- metodoloji əsasları

II. Beynəlxalq valyuta sistemi

III Beynəlxalq maliyyədə əsas paritet şərtləri

IV Tədiyyə balansı

V Valyuta kurs sistemləri

VI Valyuta siyasəti

VII Beynəlxalq səviyyədə Bank tənzimlənməsi və nəzarəti

VIII. Beynəlxalq pul və kapital bazarı

IX . Beynəlxalq kredit və dünya iqtisadiyyatında borc böhranı

- X. Beynəlxalq portfel investisiyası
- XI. Beynəlxalq maliyyə- kredit təşkilatları
- XII. Dünya iqtisadiyyatında bank-maliyyə böhranlarının genezisi və inkişafı
- XIII. Dünya təcrübəsi kontekstində bank sektorunda antiböhran tədbirlər
- XIV. Beynəlxalq maliyyə mərkəzi

3. Cari, aralıq və yekun yoxlama forması

Cari yoxlama- mühazirələr və seminar məşğələlərində davamiyyətə, seminarlardakı sorğuya əsasən cari attestasiya şəklində keçirilir.

Aralıq yoxlama- nəticələrin qiymətləndirilməsinə əsasən aralıq attestasiya şəklində keçirilir: a) cari yoxlama b) seminar məşğələlərində tələbələrin aktivliyi: kollokviumlarda, işgüzar oyunlarda iştirakı, təqdimatların hazırlanması və müzakirəsində iştirakı, referatların yazılması və s. c) yoxlama işləri.

Yekun yoxlama- aralıq imtahanına əsasən fənn imtahanının qiymətləndirilməsi və semestr ərzindəki fəaliyyətin qiymətləndirilməsinə əsasən yekun attestasiya şəklində keçirilir. İmtahan yazılı formada keçirilir.

4. Fənnin məzmunu

I Mövzu. Dünya maliyyə və valyuta – kredit arxitekturasının nəzəri- metodoloji əsasları

Maliyyə qlobalaşması. Maliyyə qlobalaşmasının əsas komponentləri. Qlobal maliyyə bazarları. Qlobal maliyyə alətləri. Maliyyə qlobalaşmasının texnologiyası.

Qlobal iqtisadiyyatından öncə beynəlxalq maliyyə və valyuta – kredit arxitekturası. Qlobal iqtisadiyyat dönməində beynəlxalq maliyyə və valyuta – kredit arxitekturası.

Monetar siyasət və onun beynəlxalq maliyyə və valyuta – kredit arxitekturasına təsir mexanizmi. Beynəlxalq maliyyə və valyuta – kredit arxitekturasının insitisional fundamenti. Beynəlxalq maliyyə və valyuta – kredit arxitekturasının əsas vəzifələri və prinsipləri. Beynəlxalq maliyyə və valyuta – kredit arxitekturasının qlobal maliyyə böhranına təsiri. Qlobal maliyyə böhranının komponentləri.

II mövzu. Beynəlxalq valyuta sistemi

Valyuta sistemlərinin tarixi inkişafı. “Qızıl standart” sistemi. 1929-cu ildə dünya iqtisadi böhranı və 1933-cü ildə qızıl standartının ləğvi. Sabit kurslu Bretton-Vuds Sistemi. Sistemdə istifadə edilən «dollar pariteti». Yamaykavalıyuta sistemi. Avropa valyuta sisteminin tarixi inkişafı.

Beynəlxalq likvidlik.

III mövzu. Beynəlxalq maliyyədə əsas paritet şərtləri

Tək qiymət qanunu və arbitraj. Satın alma gücü paritesi (PCP). Faiz paritesi (FR). Ümumi Fiser təsir (FE). Beynəlxalq Fiser təsiri (İFE). İrəlindəki anında kursla gələcəkdəki təslim kursunun səhvə yol vermədən proqnozlaşdırılması.

IV mövzu. Tədiyə balansı

Tədiyə balansı anlayışı. Tədiyə balansının strukturu. Cari əməliyyatlar hesabı. Xarici iqtisadi əlaqələrin inkişafında mal ticarəti. Cari əməliyyatlar balansında yer alan beynəlxalq xidmətlər sahəsindəki ticarət. Cari əməliyyat balansında qarşılıqsız yardımlar. Kapital hərəkətləri hesabı. Ehtiyat aktivləri hesabı. Azərbaycanın tədiyə balansı və Azərbaycanın beynəlxalq investisiya mövqeyi.

V mövzu. Valyuta kurs sistemləri

Sabit kurs sistemi. Sabit kurs sisteminin zərərləri: xarici müvazinətin tarazlaşdırma problemi; likvid problemi; etimad problemi; emissiya qazancları problemi.

Üzən kurs sistemi. Üzən kurs sistemini müdafiə edən iddialar: milli pulun həqiqi dəyəri, xarici balans, xarici rezervlərin ehtiyatı, daxili iqtisadi siyasətlər, xarici şoklar, kurslarda kiçik dəyişmələr, Bürokratiyanın olmaması. Üzən kurs sisteminə qarşı iddialar. Qarışıq kombinasiyalı sistemlər: idarəetməli dalğalanmalar. Sürünən paritetlər: Valyuta birlikləri.

Valyuta kursunun dəyişməsinə səbəb olan amillər: tədiyə balansı, satınalma gücüpariteti nəzəriyyəsi, faiz həddi, pul-kredit və maliyyə siyasətləri, vergi dərəcələrini dəyişdirmə yolu və s. amillər. Nominal və real valyuta kursları. Real valyuta kursu iki ölkədəki malların nisbi qiymətidir. Məzənnə Marjı nisbəti. Valyuta mövqeyi: uzun mövqe və qısa mövqe.

VI mövzu. Valyuta siyasəti

Makroiqtisadi tarazlığın təminatında valyuta siyasətinin rolu və əhəmiyyəti. Valyuta tənzimlənməsi və nəzarəti. Valyuta siyasətinin istiqamət və formaları. Valyuta siyasəti - ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin əsas təminatı kimi. Valyuta siyasətinin formaları: valyutaməhdudiyyəti; məzənnə siyasət rejiminin tənzimlənməsi; deviz siyasəti (valyuta müdaxiləsi);konvertabellik dərəcəsi; diskont siyasəti.

Mərkəzi Bank - valyuta siyasətinin həyata keçirən institut kimi. Məzənnə siyasətinin fəlsəfəsi. Azərbaycanda valyuta siyasətinin əsas vəzifələri.

VII mövzu. Beynəlxalq səviyyədə Bank tənzimləmsi və nəzarəti

Beynəlxalq bank fəaliyyəti anlayışı, strukturu və subyektləri. Beynəlxalq bank əməliyyatlarının müəyyən edilməsi və təsnifləşdirilməsi. Beynəlxalq bank anlayışı. Beynəlxalq bankın təşkilatı quruluşu: agentlik, müxbir bank, nümayəndəlik, bankın filialı, törəmə banklar, bank

konsorsiumu, ofşor bank, bank sindikatu, bank holding kompaniyaları.

Xarici bazarda və beynəlxalq maliyyə mərkəzində beynəlxalq bankların səmərəli iştirakını müəyyən edən amillər. Bank ofşor zonaları. Beynəlxalq bazarda beynəlxalq bankların əməliyyatları və xidmətləri, müştərilərin xüsusiyyətləri. Beynəlxalq bank fəaliyyəti sferasının müəyyən edilməsi. Beynəlxalq bank fəaliyyətinin institusional quruluşu: əsas subyektləri, onların rolu və funksiyaları.

Beynəlxalq bank tənzimlənməsi və nəzarət: anlayışı, meydana gəlməsi səbələri, məqsədləri, milli bank tənzimlənməsindən fərqi. XX əsrdə bank tənzimlənməsi və nəzarətinin beynəlxalq, dövlətlərarası strukturunun inkişaf tarixi. Bank tənzimlənməsi sahəsinin iştirakçılarının tərkibi, sturkturun yaranması səbəbləri və məsələləri.

Beynəlxalq bank tənzimlənməsi və nəzarətinin təşkilinin aparıcı modeli: Bazel komitəsi modeli və Avropa birliyi modeli. Onların fərqli və oxşar xüsusiyyətləri.

Beynəlxalq Hesablaşmalar Bankı (BHB) beynəlxalq monetar və maliyyə əməkdaşlığının inkişafını təmin edən və mərkəzi banklara xidmət göstərən beynəlxalq təşkilat kimi. BHB öz mandatını yerinə yetirmək üçün mərkəzi banklar arasında və beynəlxalq maliyyə sferasında müzakirələrin aparılması və siyasətin təhlilinin təşviqi üzrə forum, iqtisadi və monetar tədqiqatlar üzrə mərkəz, maliyyə köçürmələrində mərkəzi banklar üçün ilkin tərəfdaş, beynəlxalq maliyyə əməliyyatlarında agent kimi fəaliyyət göstərir.

BHB-nin müştəriləri:mərkəzi banklar və beynəlxalq maliyyə təşkilatları.

Avropa modelinin yaranması və inkişafının xüsusiyyətləri. Bank nəzarətində Avropa sisteminin qurulmasının əsas prinsipləri: qarşılıqlı qəbul edilmə prinsipi, vahid bank lisenziyası, ölkədə nəzarət orqanlarına görə bank fəaliyyərinin yoxlanılması.

Universal bankın Avropa konsepsiyası. Bank əməliyyatlarının həcmi. Avropa Birliyinin bank direktivləri üçün səmərəli nəzarətin minimal standartlarının formalaşdırılması.

Avropa modelinin inkişafına Bazel modelinin təsiri.

VIII mövzu. Beynəlxalq pul və kapital bazarı

Beynəlxalq pul və kapital bazarlarının strukturu. Beynəlxalq pul bazarları: valyuta bazarı və avropul bazarı. Valyutabazarının funksiyaları. Valyutabazarının xarakteristikası. Valyuta interbank bazarı. Spot valyuta bazarı. Müddətli valyuta təhvil bazarı.

Pul bazarında əməliyyat görən alətlərin xarakteristikası. Avro bazarlarla fond saxlayan ölkələr. London banklararası faiz dərəcəsi - LIBOR.

Beynəlxalq kapital bazarları. Beynəlxalq istiqraz bazarı. Beynəlxalq səhm ixracı və satışı. Sendikasyon kreditləri.

Finans bazarının qloballaşması və kapital hərəkətlərinin təhlili. Qlobal finans mərkəzlərinin status qazanması üçün lazımi şərtlər. İnkişaf dərəcələrinə görə fond birjalarının təsnifatı. Super birjalar. Böyük birjalar. Kiçik birjalar və ya inkişaf etməkdə olan ölkələrin fond birjalarının fəaliyyət və məqsədləri.

Azərbaycanda valyuta bazarının tənzimlənməsi. Azərbaycanda valyuta nəzarətinin məqsəd və istiqamətləri. Azərbaycanda valyuta nəzarəti orqanları və agentlərin səlahiyyətləri.

IX Mövzu. Beynəlxalq kredit və dünya iqtisadiyyatında borc böhranı

Beynəlxalq kreditin mahiyyəti. Beynəlxalq kredit münasibətlərinin (evolyusiyası, təkamülü). Beynəlxalq kreditin əldə etmənin əlamətlərinə görə təsnifatı. Beynəlxalq kreditin funksiyaları. Beynəlxalq kreditin ölkələrarası iqtisadi əlaqələrin güclənməsində rolu. Beynəlxalq kreditin şərtləri. Beynəlxalq borc böhranı. Ölkənin xarici borclanmasına təsir edən amillər. Dünya təcrübəsi kontekstində borc böhranının həlli proqramları. Kreditor olan kommersiya banklarının problemləri.

X mövzu. Beynəlxalq portfel investisiyası

Beynəlxalq portfel investisiyası və risk. Finans nəzəriyyəsində qəbul edilən risklər. İnkişaf etməkdə olan ölkələrə qoyulan qısamüddətli investisiyaların məqsədi. İnvestisiya alətlərinin növlərinə çeşidli portfel investisiya fondlarının təşkil. Beynəlxalq sərmayə bazarlarında xarici portfel investiyalarının tənzimlənməsi. İnkişaf etməkdə olan ölkələrə yönəlmiş beynəlxalq kapital hərəkətləri qısamüddətli yatırımlar və ya «hotmoney – isti pul». Portfel investisiyasına təsir göstərən amillər: daxili amillər və xarici amillər.

XI Mövzu. Beynəlxalq maliyyə- kredit təşkilatları

Beynəlxalq maliyyə – kredit təşkilatları: ümumi anlayış və qruplaşdırma. Çalışma sahələrinə görə maliyyə – kredit təşkilatlarının təsnifatı. Beynəlxalq kredit təşkilatlarının hüquqi durumu. Dünya və regional əhəmiyyətli maliyyə-kredit qurumları.

Dünya Bank Qrupu. Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (BYİB) və onun yaranmasının əsas səbəbi. BYİB Şərqi Avropanın post-kommunist və post-sovet respublikalarının maliyyələşdirilməsində iştirakı. Hazırda təşkilatın əsas missiyası.

AYİB vəsaitlərinin mənbəyi. Təşkilatın dövlət infrastruktur layihələrini maliyyələşdirmə planı (hava limanları, nəqliyyat yolları və s.).

Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB) və AYİB-in Azərbaycanda fəaliyyəti. AYİB Azərbaycanda maliyyə sektorunun güclənməsi istiqamətində fəaliyyəti.

Asiya İnkişaf Bankı (AİB) fəaliyyəti. AİB-in Azərbaycanda fəaliyyəti.

İslam İnkişaf Bankı (İİB) fəaliyyətinin əsas məqsədi. İİB-nin Azərbaycanda fəaliyyəti.

Beynəlxalq Hesablaşmalar Bankı (BHB) beynəlxalq monetar və maliyyə əməkdaşlığının inkişafını təmin edən və mərkəzi banklara xidmət göstərən beynəlxalq təşkilat kimi.

Çirkli Pulların Yuyulması və Terrorçuluğun Maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə təşkilatı (MONEYVAL) təşkilatı kimi.

Moneyvalın Azərbaycanda fəaliyyəti.

Mövzu XII . Dünya iqtisadiyyatında bank-maliyyə böhranlarının genezisi və inkişafı

İlk dövrü böhran: 1825-ci ildə İngiltərə. 1900-1903, 1907, 1920-ci illərdə yaşanan iqtisadi böhranlar. 1929 - 1933-cü illərdə - müasir tarixdə ən iri dünya maliyyə böhranı. 1994–1995-ci illərdə Latın Amerikasını ölkələrində yaşanan iqtisadi böhran. 1997 - 1998-ci illərdə Cənubi Asiya ölkələrində yaşanan maliyyə böhranı. Qlobal maliyyə böhranı (2007-2008)

Maliyyə bazarında böhranların səbəbləri və ifadə formaları. Böhranın maliyyə kanalı vasitəsi ilə yaygınlaşması. Müasir maliyyə böhranı dərinliyinin müəyyənləşdirilməsi qaydası. ABŞ maliyyə sektorunda böhranın əmələ gəlməsinin və təzahürünün səbəbləri. Dünya maliyyə böhranının avropa ittifaqının yeni üzvlərinin iqtisadiyyatlarına təsiri. Qlobal maliyyə böhranının MDB üzv ölkələrinin iqtisadiyyatına təsiri. Qlobal maliyyə böhranının rusiya maliyyə sisteminə təsiri. Azərbaycanın iqtisadiyyatı dünya maliyyə böhranı şəraitində.

XIII mövzu. Dünya təcrübəsi kontekstində bank sektorunda antiböhran tədbirləri

Dövlət idarəetmə sistemində antiböhran tədbirləri. Bank sistemində təcili xilas etmə tədbirləri: bankın rekapitalizasiyası; stabilizasiya kredit xətti açmaq; fiziki şəxslərin banklarda açılan əmanətlərə tətbiq edilən kompensasiya həcmi bəzi hallarda 100 %-dək artırmaq; bank balansını problemli aktivlərdən təmizləmək, əgər gərəkiirsə problemli aktivlərə dövlət zəmanəti vermək.

Monetar siyasət tədbirləri- antiinflasionist siyasətdən stimullaşdırıcı siyasətə keçid: faiz dərəcələrinin endirilməsi; Milli pul vahidinin məzənnəsini aşağı salmaq; Məcburi ehtiyat normalarını aşağı salmaq; Mərkəzi Bank tərəfindən birbaşa maliyyələşdirmə əməliyyatı.

Tələbi stimullaşdırmaq və real sektora yönəlik tədbirlər planı: ayrı-ayrı sahələrə dəstək (məsələn, avtomobil sektoruna dəstək proqramı); vergi dərəcələrini azaltmaq (istər birbaşa, istərsə də, dolayı yolla) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq Sərəncamı ilə 2009-2012-ci illər ərzində bank və sığorta şirkətlərinin kapitalizasiyaya yönəldəcəyi mənfəət vergidən azad edilmişdir. Hesablamalara əsasən bank sistemi üzrə əlavə 170 mln. manat məbləğində kapitalın yaradılmasına zəmin yarandı; kiçik və orta biznesə dəstək; xüsusi büdcə fondu təsis etmək; dövlət tərəfindən açılacaq kredit xəttinin həcmi genişləndirilməsi.

Əhalinin neqativ və ya olumsuz gözləmələrinə qarşı tədbirlər: əmanət sığorta həcmində artım qərarları (məsələn, Azərbaycanda Bank əmanətçilərinin maraqlarının qorunması və bank sisteminə etimadın daha da gücləndirilməsi məqsədilə Əmanətlərin Sığortalanması Fondu tərəfindən qorunan əmanətlərin maksimal həcmi 6 dəfə artırılmış, sığorta şərtləri yumşaldılmışdır); iş yerlərini itirənlərə yardım paketi; biznes strukturları ilə iş yerlərinin bağlanmaması haqqında sözləşmə; təhsilə yönəlik investisiya xərclərinin həcmi artırmaq.

Dövlət idarəetmə sistemində qəbul edilən antiböhran proqramlarının fərqli xüsusiyyətləri: xaos (adətən, öncə); büdcə və monetar siyasətində yüngülləşmə, hətta, bəzi hallarda açıq populizmə getmək şərti ilə; dövlət tərəfindən üzərinə ciddi risk olaraq miqyaslı dövlətləşdirmə qərarı vermək.

Müxtəlif ölkələrdə dövlət orqanlarının tətbiq etdikləri antiböhran tədbirlərinin təhlili.

XIV mövzu. Beynəlxalq maliyyə mərkəzi

Dünya maliyyə mərkəzləri – beynəlxalq valyuta, kredit və maliyyə əməliyyatlarını, qiymətli kağızlar və qızılla bağlı

sövdələşmələri həyata keçirən bankların və ixtisaslaşmış maliyyə- kredit institutlarının bir mərkəzdə cəmlənməsidir. Maliyyə mərkəzlərinin təsnifatı mövcuddur. Bu mərkəzlər aşağıdakılara bölünür: beynəlxalq kapitalın birbaşa hərəkətində vasitəçi olan, o cümlədən maliyyə mərkəzlərinin digər növlərinə xidmət göstərən qlobal mərkəzlər (Nyu-York, London); ən azı iki yurisdiksiyanın maliyyə axınlarına xidmət göstərən beynəlxalq mərkəzlər (Honkonq); bir və ya bir neçə maliyyə xidməti üzrə ixtisaslaşan maliyyə mərkəzləri (Sürix – Privat bank xidmətləri üçün, Hamilton – təkrar sığorta əməliyyatları üçün); milli bazar üçün bu və ya digər maliyyə xidmətləri göstərən milli maliyyə bazarları (Moskva, Toronto); ölkənin bir hissəsi üçün maliyyə mərkəzi olan regional mərkəzlər (S-Peterburq, Novosibirsk).

Beynəlxalq maliyyə mərkəzi statusuna sahib olmaq tələb olunan şərtlər:İqtisadi sərbəstlik: maliyyə bazarının fəaliyyətinin inkişafı üçün gərəksiz maneələr mövcud deyildir. Bu mərkəzin cəlb etdiyi və xidmət göstərdiyi iri maliyyə bazarının mövcudluğu, bu bazara münasibətdə onun əlverişli yerləşimi. Yəni yığım və ya investisiya qərarları mövzusunda sərbəstlik vardır;Daxili iqtisadiyyatın güc göstəricisi sayılan milli pul vahidinin sabitliyi, həmçinin xarici investorların etibarlığını təmin edən maliyyə sisteminin təminatlı olması;Maliyyə alətlərinin səmərəliliyi;Aktiv, çoxşaxəli və hərəkətli finans bazarı, yəni kreditor və debitorlara geniş imkanlar yaradılması;liberal qanunvericilik, o cümlədən stimullaşdırıcı vergi, gömrük siyasəti və immiqrasiya haqqında sadələşdirilmiş qaydalar; qeydiyyat və sazişlərin rəsmiləşdirilməsi üzrə sadələşdirilmiş proseduralar, inzibati xərclərin aşağı olması, korrupsiya səviyyəsinin aşağı olması və hökumətlə biznes arasında qeyri-formal münasibətlərin aradan qaldırılması; uçot, hesabat, nəzarət və tənzimləmə sahəsində müasir beynəlxalq standartlarına uyğunluq; inkişaf etmiş maliyyə infrastrukturu (birjalar, banklarçılıq, sığortaçılıq,

investisiya şirkətləri və fondları, trast şirkətləri, reyting, audit və konsultasiya şirkətləri və s.); maliyyə alətlərinin, özəlliklə korporativ alətlərdən (səhmlər, istiqrazlar) istifadənin genişliyi; Xəbərləşmə sistemində yüksək texnologiya imkanlarından istifadə edilməsi; Maliyyə sistemində təhsil və insan gücünün səviyyəsi və kapitalın, əmək resurslarının, qeyri-maddi aktivlərin və s. hərəkətinə liberal münasibət; ölkədə makroiqtisadi və siyasi sabitlik, yaşayış üçün əlverişli və münbit şərait (təhsil, səhiyyə kimi sektorlarda yüksək inkişaf və keyfiyyət).

Xarici investorların cəlb edilməsi mövzusunda gərəkli hüquqi və sosial şəraitin yaradılması imkanları.

İmtahan sualları

1. Valyuta sisteminin elementləri və növləri.
2. Beynəlxalq Valyuta sistemlərinin tarixi inkişafı.
3. Qızılın beynəlxalq Valyuta münasibətlərində rolu: klassik və müasir
4. 1929-cu ildə dünya iqtisadi böhranı və 1933-cü ildə qızıl standartının ləğvi.
5. Sabit kurslu Bretton-Vuds Sistemi. 1946-1973-cü ilədək sistemin fəaliyyəti. Sistemdə istifadə edilən «dollar pariteti».
6. Yamaykavalyyuta sistemi.
7. Avropa valyuta sistemi və Avro Avropa Birliyinin pul vahidi kimi.
8. Təklif yönlü iqtisadi siyasət və dollar.
9. Beynəlxalq Pul Fondunun kreditləri və BPF - nin nəzarət funksiyası.
10. Beynəlxalq likvidlik.
11. Beynəlxalq finansda əsas paritet şərtləri.
12. Tək qiymət qanunu və arbitraj. Satın alma gücü paritesi (PJP).
13. Faiz paritesi (FR). Ümumi Fiser təsir (FE). Beynəlxalq Fiser təsiri (İFE).
14. Tədiyə balansını anlayışı.
15. Tədiyə balansının strukturunu təhlil edin.
16. Cari əməliyyatlar hesabı.
17. Kapital hərəkətləri hesabı.
18. Ehtiyat aktivləri hesabı.
19. Azərbaycanın tədiyyə balansını və Azərbaycanın beynəlxalq investisiya mövqeyi.
20. Makroiqtisadi tarazlığın təminatında valyuta siyasətinin rolu və əhəmiyyəti.
21. valyuta tənzimlənməsi və nəzarəti.
22. Valyuta siyasətinin istiqamət və formaları.
23. Valyuta siyasəti - ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin əsas təminatı kimi.
24. Valyuta siyasətinin formaları
25. Mərkəzi Bank - valyuta siyasətinin həyata keçirən institut kimi.
26. Valyuta məzənnə siyasəti
27. Azərbaycanda valyuta siyasətinin əsas vəzifələri.
28. Məzənnə siyasətinin fəlsəfəsi

29. Sabit kurs sistemi
30. Üzən kurs sistemi
31. Valyuta kursunun dəyişməsinə təsir edən amillər
32. Nominal və real valyuta kursları.
33. Valyuta mövqeyi: uzun mövqe və qısa mövqe.
34. Beynəlxalq finans bazarlarının strukturu və ona köklü şəkildə təsir edən amillər.
35. Beynəlxalq pul bazarları: valyuta bazarı və avropul bazarı.
36. Valyutabazarının funksiyaları
37. valyutabazarının xarakteristikası.
38. valyutainterbank bazarı.
39. Spotvalyuta bazarı. Müddətli valyuta təhvil bazarı.
40. Azərbaycanda valyuta bazarının tənzimlənməsi.
41. Azərbaycanda valyuta nəzarətinin məqsəd və istiqamətləri.
42. Azərbaycanda valyuta nəzarəti orqanları və agentlərin səlahiyyətləri.
43. Avrobazalarla fond saxlayan ölkələr.
44. Beynəlxalq kapital bazarları və Beynəlxalq istiqraz bazarı.
45. Beynəlxalq səhm ixracı və satışı.
46. Sendikasyon kreditləri.
47. Finans bazarının qloballaşması və kapital hərəkətlərinin təhlili.
48. Qlobalfinans mərkəzlərinin status qazanması üçün lazımı şərtlər.
49. İnkişaf dərəcələrinə görə fond birjalarının təsnifatı.
50. Beynəlxalq bankların insituonal xidmət vahidləri.
51. Nümayəndəliklərin çalışma mexanizmi.
52. Müxbir banklar çalışma mexanizmi.
53. Şöbələrin çalışma mexanizmi.
54. Filial və ya asılı quruluşlar.
55. Bank konsorsumları.
56. Off-Şor bankçılığı.
57. Dünya iqtisadiyyatında Transmilli Banklar (TMB).
58. Beynəlxalq bankçılıq fəaliyyətində risk növləri.
59. Beynəlxalq bankçılıq fəaliyyətində yeni kreditləşdirmə texnikaları
60. İnkişaf etmiş ölkələrin bank sistemləri arasında rəqabət.
61. Xarici bankların Azərbaycan Bank Sistemində yeri.
62. Xaricitarətdə istifadə edilən hesablaşmaların formaları:

63. Rəsmi qaynaqlarla ticarəti kreditləşdirmə.
64. Xaricəticarətin kreditləşdirilməsində banklar tərəfindən araşdırılan ölkə risk dəyərləndirilməsi.
65. Beynəlxalq kreditin mahiyyəti.
66. Beynəlxalq kredit münasibətlərinin (evolyusiyası təkamülü).
67. Beynəlxalq kreditin əldə etmənin əlamətlərinə görə təsnifatı.
68. Beynəlxalq kreditin funksiyaları.
69. Beynəlxalq kreditin ölkələrarası iqtisadi əlaqələrin güclənməsində rolu.
70. Beynəlxalq kreditin şərtləri.
71. Beynəlxalq borc böhranı.
72. Ölkənin xaricəborclanmasına təsir edən amillər.
73. Dünya təcrübəsi kontekstində borc böhranının həlli proqramları.
74. Kreditör olan kommersiya banklarının problemləri.
75. Beynəlxalq portfel investisiyası və risk
76. Finans nəzəriyyəsində qəbul edilən risklər.
77. İnkişaf etməkdə olan ölkələrə qoyulan qısamüddətli investisiyalar və portfel investisiyaların investisiya alətlərinin növlərinə çeşidli investisiya fondlarının təşkil.
78. Beynəlxalq sərmayə bazarlarında xarici portfel investiyalarının tənzimlənməsi.
79. İnkişaf etməkdə olan ölkələrə yönəlmiş beynəlxalq kapital hərəkətləri qısamüddətli yatırımlar və “isti pul” əməliyyatı.
80. Portfel investisiyasına təsir göstərən amillər
81. Beynəlxalq maliyyə – kredit təşkilatları: ümumi anlayış və qruplaşdırma.
82. Çalışma sahələrinə görə maliyyə – kredit təşkilatlarının təsnifatı.
83. Beynəlxalq kredit təşkilatlarının hüquqi durumu.
84. Dünya və regional əhəmiyyətli maliyyə - kredit qurumları.
85. Beynəlxalq Pul Fondunun quruluşu, məqsədi və fəaliyyəti.
86. Dünya bankının quruluşu, məqsəd və fəaliyyəti.
87. Beynəlxalq hesablaşmalar Bankı.
88. Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı.
89. Regional miqyaslı beynəlxalq maliyyə qurumları.
90. Paris və London klublarının məqsəd və fəaliyyəti.

91. Azərbaycanca Beynəlxalq maliyyə– kredit təşkilatlarının fəaliyyəti.
92. Dünya maliyyə-kredit sisteminin arxitekturasını təkmilləşdirilməsi.
93. Finans böhranı haqqında nəzəri fikirlər.
94. Qısamüddətli pul sərmayəsi (Hotmoney), faiz arbitrajı əməliyyatından qazanc və finans böhranları.
95. QloballaşmanınəticəsindəFinans böhranlarına təsir edən amillər.
96. Qlobal Yoluxma effektinin milli iqtisadiyyata təsiri.
97. Latin Amerikasını ölkələrində finans böhranlarının səbəb və nəticələri.
98. Qlobal proseslər fonunda Rusiya valyuta bank böhranı.
99. Qlobal proseslər fonunda Türkiyə valyuta bank böhranı.
100. Valyuta sistemlərinin tarixi inkişafı.
101. Beynəlxalq likvidlik.
102. Tədiyə balansını anlayışı
103. Azərbaycanintədiyyə balansını və Azərbaycanın beynəlxalq investisiya mövqeyi
104. Sabit kurs sistemi.
105. Üzən kurs sistemi.
106. Valyuta kursuna təsir edən amillər
107. Nominal və real valyuta kursları
108. valyuta siyasətinin rolu və əhəmiyyəti
109. Valyuta tənzimlənməsi və nəzarəti.
110. Valyuta siyasətinin istiqamət və formaları
111. Məzənnə siyasətinin fəlsəfəsi
112. Beynəlxalq bankçılığın mahiyyəti
113. Beynəlxalq bankların insituisional xidmət vahidləri.
114. Valyutabazarının funksiyaları.
115. Beynəlxalq kapital bazarları
116. İnkişaf dərəcələrinə görə fond birjalarının təsnifatı
117. Azərbaycanda valyuta bazarının tənzimlənməsi.
118. Azərbaycanda valyuta nəzarətinin məqsəd və istiqamətləri.
119. Azərbaycanda valyuta nəzarəti orqanları və agentlərin səlahiyyətləri.
120. Beynəlxalq kreditin mahiyyəti.
121. Beynəlxalq kreditin şərtləri.
122. Beynəlxalq borc böhranı

123. Beynəlxalq portfel investisiyası və risk
124. Beynəlxalq maliyyə – kredit təşkilatları: ümumi anlayış və qruplaşdırma
125. Dünya Bank Qrupunun məqsəd və fəaliyyəti
126. BVF-nin məqsəd və fəaliyyəti
127. Bankçılıq sektorunda böhranların səbəb və nəticələri
128. Qlobal “Yoluxma effektinin” milli iqtisadiyyata təsiri
129. Qlobal maliyyə böhranını (2007- 2008) səbəb və nəticələri.
130. Dövlət idarəetmə sistemində antiböhran tədbirləri.
131. qlobal böhran fonunda Monetar siyasət tədbirləri
132. Müxtəlif ölkələrdə dövlət orqanlarının tətbiq etdikləri antiböhran tədbirlərinin təhlili

Tövsiyə olunan ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının illik hesabatı, 2006.
2. Mamedov Z.F., Zeynalov V. Maliyyə və kredit. Bakı, 2007. – 400 s.
3. Zeynalov V. Beynəlxalq maliyyə. Bakı, 2010. – 320 s.
4. H. Seyidoğlu. Uluslararasıfinans. İstanbul, 1997.
5. N.Ekren. Uluslararasıbankaçılıq. Ankara, 1984.
6. E. Erturk. Uluslararası iqtisad. İstanbul, 1998.
7. R. Karluk. Uluslararasıekonomi. İstanbul, 1998.
8. Аббасов А.М., Мамедов З.Ф. Электронизацияфинансовойиндустрии в условияхсетевойэкономики. Баку, Азернешр, 2007. - 400с.
9. ГаджиевШ. Г Азербайджаннапути к мировомусообществу: стратегиявнешнеэкономическогоразвития. Киев, 2000. 500 с.
10. Гусаков Н.П. Международныевалютно-кредитныеотношения. М., Инфро, М., 2006.
11. Дж. МэнвилХеррис. Международныефинансы. М., 1996.
12. Карелин В.С. Международныевалютно-кредитныеотношения. М., 2005.
13. Котелкин С.А. Международно-финансоваясистема. М.: Экономист, 2004.
14. Макогон Ю.В. Международныйбанковский бизнес. Киев: АТНКА, 2003.
15. Международныевалютно-кредитные и финансовыеотношения: учебник//подред. Л.Н.Красавиной. М.: Финансы и статистика, 2001.
16. Моисеев С.Р. Международныевалютно-кредитныеотношения. М.: Дело и сервис, 2003.
17. Основымеждународныхвалютно-финансовых и кредитныхотношений. Учебник. М.: Инфра., М., 1998.
18. Рубцов Б.Б. Современныефондовыерынки. М., 2007.
19. Рудий К.В. Международныевалютные, кредитные и финансовыеотношения. М., «Новоезнание», 2007.

20. Семенов К.А. Международные валютные и финансовые отношения. М., ТЕИС, 1999.
21. Суэтин А.А. Международные валютно-финансовые отношения. М.: Кнорус, 2004.
22. Федакина Л.Н. Международные финансы. СПб.: Питер, 2005.

Tövsiyə olunan elmi jurnallar

1. American Business Law Journal
2. American Economic Review
3. American Law and Economics Review
4. Annals of Economics and Finance
5. Applied Financial Economics
6. Asian Economic Journal
7. Banking Law Journal
8. British Accounting Review
9. Business Economics Canadian Journal of Economics
10. De Economist
11. Decisions in Economics and Finance
12. The Economic Journal
13. European Economic Review
14. European Journal of Finance
15. German Economic Review
16. Global Finance Journal
17. Harvard Business Review
18. International Finance
19. International Journal of Finance and Economics
20. International Journal of the Economics of Business
21. International Review of Economics & Finance
22. Journal of Banking & Finance
23. Journal of Economics & Finance
24. Journal of Financial Intermediation
25. Journal of Financial Economics
26. Journal of Monetary Economics
27. World Bank Economic Review

28. Академия бюджета и казначейства Минфина России. Финансовый журнал
29. Вестник Казанского государственного финансово-экономического института Вестник Финансовой академии
30. Вопросы экономики
31. Деньги и кредит
32. Международные банковские операции
33. Мир перемен
34. Мировая экономика и международные отношения
35. Общественные финансы
36. Проблемы прогнозирования
37. Проблемы теории и практики управления
38. Российский экономический журнал
39. Рынок ценных бумаг
40. Финансовая аналитика: Проблемы и решения
41. Финансы
42. Финансы и кредит
43. Экономика и управление

Vfgtyuiop[=\7]=[-p0oi9uyj-0-\][;ploiu jy65hgtfedwfe grhtyui8p0-/-
*/+/895623

0